

Er is veel te doen om Natura 2000-gebied Wierdense Veld. Provincie Overijssel wil maar liefst 39,5 miljoen euro investeren om 383 hectare voormalig hoogveen te reactiveren. Provincie Overijssel verwacht de beste kansen bij vergaande vernatting van het gebied, inclusief vernatting van zo'n 180 hectare aangrenzend boerenland. Dat land zal deels worden opgekocht. Twee ervaren terreinbeheerders keken naar de onderbouwing van de maatregelen. Rapporten tonen onvoldoende aan dat de beoogde maatregelen leiden tot het gewenste hoogveenherstel. Maatschappelijke uitgaven van deze omvang zijn te rechtvaardigen als op voorhand vaststaat dat het beoogde doel (hoogveenherstel) zal worden bereikt.

In een slenk worden kleine plukjes gedegenererd hoogveen (o.a. typische veenmossen) aangetroffen.

Beleid mist onderbouwing, hoogveenherstel blijft gok

Slag om het Wierdense Veld (1)

Wierdense Veld is een voormalig hoogveengebied in Overijssel (zie kader). Op de

Aerius-natuurkaart staat een vlakke 'actief hoogveen' ingetekend van 108 m². Vraag is hoe dit actieve hoogveen er blijft in het veld. Zowel Provincie Overijssel als Landschap Overijssel bieden STAF een veldbezoek aan. Wel onder voorwaarden. De natuurorganisatie wil een eventueel artikel volledig autoriseren; het mag pas gepubliceerd worden na vrijgave. Zonder akkoord, geen veldbezoek. STAF gaat hiermee niet akkoord.

TERREINBEZOEK

Henk Rampen en Leffert Oldenkamp, voormalig regiohoofd/terreinbeheerder bij respectievelijk Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, laten weten ook geïnteresseerd te zijn in de staat van het actieve hoogveen. Dit vanuit eerdere betrokkenheid bij diverse natuurontwikkelingsprojecten. Waarbij zij geregeld constateerden dat de beoogde doelen niet of maar ten dele gehaald werden.

Zij melden zich bij Landschap Overijssel en stellen voor samen met STAF een bezoek te brengen. Overijssels Landschap laat weten een veldbezoek te willen organiseren, onder de voorwaarde dat de deelnemers op de paden blijven. STAF gaat hiermee niet akkoord. Het actieve hoogveen is vanaf het pad niet te zien. Op het voorstel op eigen gezag het actieve hoogveen te bezoeken, wordt afwijzend gereageerd. Daarom wordt besloten het terrein op eigen gelegenheid te bezoeken. ►

BEVINDINGEN RAMPEN EN OLDENKAMP

1. Staat 'actief hoogveen'

Tijdens het veldbezoek op 1 juli is het gebied bekeken waarin zich het actieve hoogveen bevindt. Daarnaast zijn de recente ecologische en hydrologische onderzoeksrapporten bestudeerd.

Op de plek waar 108 vierkante meter actief hoogveen staat ingetekend, worden kleine plukjes kenmerkende lichtgroene veenmossen aangetroffen in een slenk. Het gaat hooguit om enkele vierkante meters. Het betreft volgens Rampen en Oldenkamp geen 'actief hoogveen', maar gedegeneerd hoogveen waar nog geen sprake is van herstel. Voor de zekerheid wordt ook een tweede plek bezocht, die volgens de bodemkaart lager ligt. Ook hier worden in een slenk kleine plukjes gedegeneerd hoogveen aangetroffen (zie foto).

2. Onderzoeksrapporten weinig gebiedsspecifiek

Het onderzoek naar de haalbaarheid van de natuurdoelen is enerzijds modelmatig benaderd. En anderzijds gebaseerd op algemene uitgangspunten en ervaringen elders. Het is weinig gebiedsspecifiek. Wat elders een succes is, hoeft dat hier niet te zijn. En omgekeerd.

Opmerkelijk is dat de verdroging van het gebied niet of nauwelijks wordt toegeschreven aan externe factoren, maar vooral aan zijdelingse afstroming door de geringe omvang van de restveenpakketten. Hoe de geringe omvang is ontstaan, wordt niet duidelijk. Dit is wel belangrijk, want als je de oorzaak kent, zou je hier gericht iets tegen kunnen doen. Nu kiest de provincie voor een omweg: ingrijpende en grootschalige maatregelen buiten het gebied, moeten in het Wierdense Veld leiden tot een algemene verhoging van de grondwaterstand. Dat valt nog niet mee: ondanks de omvang en intensiteit van de maatregelen, komt men niet verder dan een gemiddeld 5 cm hogere grondwaterstand.

3. Zeer onregelmatig maaiveld

Tijdens het veldbezoek valt het zeer onregelmatige maaiveld op. Verhoging van de grondwaterstand met 5 cm zal in grote delen van het gebied geen relevante invloed hebben op de vegetatie. Of het wel van invloed is op de verspreide plukjes hoogveen, is de vraag. In de onderzochte slenk zal die 5 cm niet worden gehaald, terwijl daar op het oog het zwaartepunt ligt van de nog levende hoogveentjes.

Dat de effecten marginaal zijn, wordt ook door het kennisteam erkent (Bron: Ecologische beoordeling Wierdense Veld, juli 2019). Zij concludeert: 'Geen van de inrichtingsvarianten voldoet volledig aan het beoordelingscriterium voor de vernatting onder herstellend hoogveen. In een groot deel van het areaal blijft de berekende vernatting onder de 5 cm'.

4. Beheer belangrijk

Tijdens de veldwaarneming viel op dat de heide rondom de hoogveenkern behoorlijk was uitgedroogd. Ook kampt deze omgeving met oprukkende opslag van bomen en struiken, waaronder veel Amerikaanse vogelkers. Waarschijnlijk is passend beheer hier geruime tijd achterwege gebleven.

Meer bomen en struiken geeft meer verdamping en minder water dat de grond intrekt. Bij vernatting van het gebied speelt de begroeiing ook een rol. Kaal zand verdampt het minst en laat regenwater maximaal doorsijpelen naar het grondwater. Bos daarentegen verdampt meer en er gaat minder richting grondwater. Heide zit ertussenin.

5. Niet onderzocht hoe hoogveen te activeren

Het hoogveen groeit in het gebied overwegend in afvoerlose slenken en putten. De grondwaterstand in de omgeving is van weinig invloed op de waterhuishouding in deze slenken.

Voor zover we het hebben kunnen beoordelen, kent het Wierdense Veld alleen maar zwartveen, geen witveen. Zwartveen is heel lastig te regenereren. Alles staat of valt met de waterhuishouding. (Bron: Duurzaam natuurherstel voor behoud van biodiversiteit 2004).

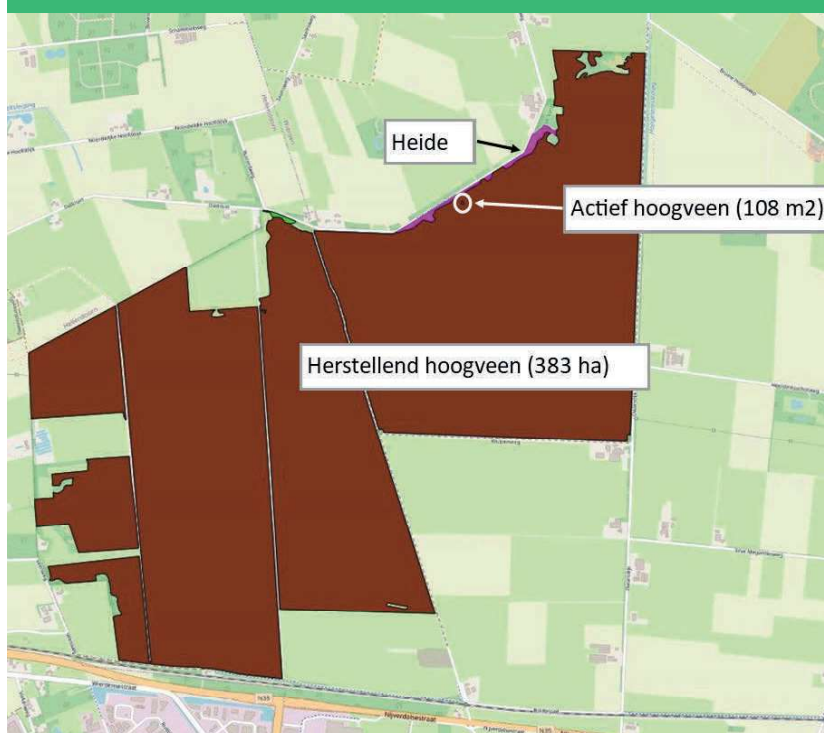
De oorza(a)k(en) van de verdroging en degradatie van het hoogveen zijn niet goed onderzocht, daardoor zijn de te nemen maatregelen op drijfzand gebaseerd.

Henk Rampen (l) en Leffert Oldenkamp.

Hoogveenherstel in het Wierdense veld

Natura 2000-gebied Wierdense Veld betreft een voormalig hoogveengebied in Overijssel. Het wordt beheerd door Landschap Overijssel. Het gebied is 420 hectare groot en maar liefst 383 hectare daarvan is ingetekend als 'herstellend hoogveen'. Slechts 108 m² staat te boek als 'actief hoogveen' (Bron: Aerial). Provincie Overijssel hoopt met een maatregelenpakket van 39,5 miljoen euro het gedegeneerde hoogveen weer 'actief' (veenvormend) te maken. Drastische vernatting is de belangrijkste maatregel. Dit heeft consequenties voor minimaal 180 hectare aangrenzende landbouwgronden. Extra complicatie vormt de drinkwaterwinning onder het gebied.

Conclusies

Als je op deze schaal (investering van 39,5 miljoen euro) maatregelen neemt, dan hoort daar een deugdelijke kosten- en batenanalyse bij. Geen van de rapporten maakt inzichtelijk hoeveel hoogveenherstel (kwalitatief en kwantitatief) verwacht mag worden van deze investering. Er wordt niet aangetoond dat je met deze investering het gewenste hoogveenherstel bereikt.

Het centrale doel is hoogveenherstel, daarvoor is dus geen uitbreiding van het gebied met omliggende gronden nodig. De rapporten maken bovendien duidelijk dat de gradiënten die je nodig hebt voor hoogveenherstel, in het gebied zelf zitten. Het is niet zozeer de waterhuishouding in de omgeving die de uitdroging veroorzaakt, maar de waterhuishouding in het gebied. Met het omhoog zetten van de grondwaterstand in het gebied, bereik je in het beste geval beperkte hoogveenvorming in de slenken. Niet in de andere delen van het gebied.

Europa stelt grens van 30 jaar aan hoogveenambitie

Nederland heeft in totaal zo'n 11.000 hectare hoogveen onder Natura 2000 gebracht, verspreid over 14 natuurgebieden in Oost-Nederland. Bijna alles is 'herstellend hoogveen', wat betekent dat er maatregelen nodig zijn om het hoogveen weer actief te krijgen.

Nederland hanteert als definitie voor herstellend hoogveen: 'Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is' (Bron: Profieldocument N2000). De Europese Commissie hanteert de definitie: 'Aangetast hoogveen waar er een redelijke verwachting is, dat binnen 30 jaar het veenvormende vermogen is hersteld' (Bron: Interpretation manual of European Union habitats, april 2013). Die termijn van 30 jaar staat niet in de Nederlandse definitie. STAF vraagt aan de Europese Commissie of Nederland gehouden is aan die termijn van 30 jaar. De Europese Commissie bevestigt dat; "Nederland heeft de Europese definities onderschreven."

Ook bij de aanwijzing van hoogveengebieden (rond het jaar 2000) heeft Nederland een bredere definitie gehanteerd dan Europa. Nederland heeft gebieden ingetekend als 'herstellend hoogveen' als naar verwachting kwaliteitsverbetering mogelijk is van: vegetatietype, of hydrologische omstandigheden, of functie, of structuur of veenvorming (Bron: Kartering van de habitattypen Actief en Herstellend hoogveen in Nederland, okt. 2013). Dit is breder dan Europa voorschrijft: naar verwachting veenvorming binnen 30 jaar.

Voor Wierdense Veld is geen studie beschikbaar waaruit blijkt dat het veenvormende vermogen in de gekarteerde 383 hectares naar verwachting binnen 30 jaar, vanaf 2000 en dus voor 2030, is hersteld.